

ДО

**НАУЧНОТО ЖУРИ ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА НАУЧНАТА СТЕПЕН
„ДОКТОР НА НАУКИТЕ“
ЗА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД НА ПРОФ. ЛАЗАР ГРУЕВ**

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.ю.н. Борис Владимиров Велчев, преподавател по наказателно право в Софийския университет за дисертационния труд на проф. д-р Лазар Груев на тема „Наказването за престъпление“

Имал съм и друг път повод да напиша, че в една рецензия за получаване на научната степен „доктор на науките“ авторът винаги излиза на преден план, дори преди дисертационния труд.

И в този случай, авторът е един от най-безспорните авторитети в областта на наказателното право, един от най-харизматичните преподаватели. Цялата му внушителна професионална биография предопределя и стандарта на очакванията към този негов особен, може би най-важен труд – втората му дисертация. Биографията му, в която освен науката и преподаването, откриваме и стаж като прокурор, и мандат на конституционен съдия и поста председател на ВКС, поражда очакването за забележителен труд. Досегашните му книги, които са сред най-доброто някога писано в нашата обща научна област затвърждават това очакване, поставят летвата високо.

За мен очакването беше оправдано от представения за рецензия дисертационен труд.

Авторът сам го определя като есе. В увода на друга работа, това твърдение би било откровено нахално. Дисертационният труд не е есе, той е научен продукт. Проф. Груев е измежду малкото хора, които познавам,

който може да си позволи такава провокация към читателя, без това да звучи ни най-малко нахално или претенциозно. Казвам това, защото го познавам – и като учен, и като колега, и като човек. И затова убедено твърдя, той не е написал есе, както шеговито е самоопределил своя труд. Той е написал едно убедително правно съчинение. Съзнателно не го наричам *opus magnum*, защото съм убеден, че той вече замисля и някое по-добро.

И все пак, стилът на работата му по нещо напомня за есе. Той е лек и увлекателен, способен да обясни и най-сложната теория с разбираеми думи, без в нито един момент да допусне компромис с най-високия научен стил на изразяване. Това е умение на проф. Груев, които аз съм оценил още от първата му дисертация. Той увлекателно води читателя си до простичко представени, но убедителни научни изводи, полемизира с него, задържа вниманието му, предупреждава го какво предстои по-нататък в труда..... Не се притеснява да нарече глупостта глупост. Вероятно го прави, защото обича читателите си. И е прав – малкото хора, които в наши дни четат наказателноправна наука заслужават именно такава отношение. И те са го получили – една книга, написана с любов. Любов не само към тях, но и към най-важното нещо за проф. Груев – наказателното право, което е белязало целия му професионален живот и е станало негова религия.

Разбира се, както дисертационният труд, така и рецензията не може да бъде есе. Мога да говоря много и дълго за проф. Груев, който ме е научил на много. Но все пак, обект на рецензията е неговият дисертационен труд.

Самото му заглавие поражда интерес – „Наказването за престъпление“. Да избягаш от стандартното и да се захванеш с наказването от материалноправни позиции издава научно самочувствие. Впрочем, съвсем оправдано. Получило му се е. И нищо чудно, защото проф. Груев

има траен и задълбочен интерес по темата „наказание“. Този труд е логично продължение на предходните му научни търсения.

Заглавието на труда е определило закономерно и съдържанието му. Няма как да не засегнеш и видовете наказания, и условното осъждане и предсрочното освобождаване, отказът от наказване, мерките за въздействие и контрол, допълнителните последици от осъждането, особеностите при наказването при стадите и множеството престъпления, съотношението между наказателните и административни санкции, та дори и санкционирането на юридическите лица. Вероятно има изследователи, които биха посветили на подобен анализ няколкостотин страници. Проф. Груев няма нужда да бъде многословен, за да бъде съчинението му убедително. Опитът му очевидно го е научил на две много важни неща – да открие наистина важното и да му се посвети, и да го направи лаконично и без излишно многословие.

Може авторът да го отрича /с.7/, но всъщност той е предложил теоретичен модел на наказването, като е анализирал критично целия комплекс от възможни последствия от дейността по наказване и е . И съвсем неслучайно е започнал с най-главното – диференцирането на наказателноправните правонарушения на престъпления и простъпки /с.16/. Отдавна споделям тази негова теза и намирам, че тя непрекъснато трябва да бъде припомняна на законодателя.

Не мога да не отбележа, че проф. Груев честно и открито говори за нещо, което срамежливо се премълчава в голяма част от наказателноправната теория – че наказанието цели и възмездие, макар това да не е пряко споменато в чл. 36 НК /с.25/. Той убедително извежда тази характеристика на наказанието от разпоредбата на чл. 35 НК /с. 28/.

Напълно споделям аргументите на проф. Груев за против доживотния затвор без замяна /с. 32 и сл./ . Отнемането на надеждата у осъдения, че макар и при строги условия ще може да се върне в

обществото и да живее според правилата му, дехуманизира наказателното право.

Особен принос на проф. Груев виждам в анализа на наказанието „глоба“ и предложените от него изменения в НК, които се отнасят до това наказание. Авторът изчерпателно и аналитично посочва недостатъците на това наказание – и невъзможността при неизпълнение да се премине към по-тежко наказание, и противоречието между относителната тежест на престъплението и финансовите възможности на дееца /с. 37 и сл./ Не мога да не се съглася с извода на с. 41 – ако възприемем глобата като компенсация на обществото за извършеното престъпление, то тогава сме напуснали полето на наказателното право.

Напълно споделям и намирам за приноси и становищата му за пробацията /с. 45 и сл./, която не бива да бъде третирана като наказание. Съвсем точно е казано на с. 49 – не може едно наказание в самия закон да бъде определено като мерки за контрол и въздействие.

За приноси намирам и разсъжденията за правния характер на лишаването от право да се заема определена държавна или обществена длъжност и изводът, че то също не бива да бъде разглеждано като наказание /с. 51/. Трудно могат да бъдат оспорени аргументираните становища на проф. Груев за отпадането на лишаването от получени ордени, почетни звания и отличия /с. 52/ и на общественото порицание /с. 54/ от системата на наказания.

Напълно одобрявам и идеята му за ново наказание – лишаване от право на управление на МПС /с. 56/. Оригинална е и заимстваното от немското право предложение за „предупреждението“ /с.79-80/ и условията за отказ от повдигане на обвинение /с. 105/.

Същото се отнася и до предложението му за промяна на режима на условното осъждане и отпадането на негативната предпоставка за предходната съдимост /с. 64/, както и другите направени предложения на с.

67-69/. Наистина си струва да се помисли върху предложения от проф. Груев дискуссионен въпрос /с. 73/ за въвеждане на елементи от възстановително правосъдие като предпоставка за условното осъждане.

Прав е проф. Груев, като подчертава, че в НК нямат място административни нарушения /с. 84/. Той го защитава убедително и по-нататък в изложението /с. 151- 153/. Изобщо, цялото му виждане за съдържанието на „освобождаване от наказателна отговорност“ /с. 85 и сл./ трябва да бъде споделено, защото е отлично аргументирано.

Иска ми се да открия като приносно разбирането на проф. Груев за въвеждането и на други елементи от възстановителното правосъдие, които сближава гражданското и наказателното право /с. 101/ и ролята на медиацията в тези процеси. Казаното се отнася и до вижданията му за правния характер и същността на меките по чл. 53 НК /с. 114-117/.

Принос за конституционносъобразното разбиране на съдържанието на ограниченията в пасивното и активно избиращо право на осъдените на лишаване от свобода се съдържа в становището, изразено на с. 126 – че то може да настъпи единствено чрез действието на присъдата и наказателното право трябва да създаде условията за това.

Изцяло приноси в структурно отношение са направените предложения за нови раздели в НК – /с. 129-131/.

Безукорен е анализът за наказването при съвкупности от престъпления. Изложени са толкова много оригинални идеи, че изброяването им е ненужно, а и те най-добре могат да бъдат оценени в контекста на цялото изложение /с. 138-148/. Същата е оценката ми за изразените от него становища за съотношението между наказателната и административнонаказателната отговорност /с. 159-161/ и за отговорността на юридическите лица /с. 162-170/.

В заключението на дисертационния си труд проф. Груев прави обобщение на основните си научни изводи и предложения de lege

ferenda. Всички те са убедително защитени преди това в изложението и представляват научен принос. Част от тях вече коментирах конкретно.

Имам една единствена критична бележка към труда на проф. Груев. Става дума за позицията му на с. 35, че е необходимо никъде доживотният затвор да не бъде предвиждан като „единствено, а това значи абсолютно определено наказание“. Това и сега е така, Тълкувам това разбиране на проф. Груев по-скоро като препоръка съществуващото правно положение да се запази и занапред.

Дисертационният труд на проф. Лазар Груев „Наказването за престъпление“ съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ). Дисертационният труд показва, че дисертантът проф. Лазар Груев притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения в областта на наказателното право, като демонстрира качества и умения за научни изследвания, довели до значими научни и практически приноси.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за представения дисертационен труд и предлагам на научното жури да присъди степента ‘доктор на науките’ на проф. Лазар Груев.

проф. Борис Велчев, д.ю.н.